

3. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України: станом на 02.03.2007 / Міністерство економіки України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.me.kmu.gov.ua>.

4. Жабинець О.Й. Перестраховування як один з індикаторів фінансової безпеки ринку страхових послуг / О.Й. Жабинець // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.12. – С. 187-192.

Жабынец О.И., Вакиряк Н.И. Финансовая безопасность страхового рынка Украины

Подана оцінка урівня фінансової безпеки страхового ринку України на основанні аналізу індикаторів його фінансової безпеки. Аналіз основних індикаторів фінансової безпеки страхового ринку України показав, що рівень фінансової безпеки вітчизняного ринку страхування достатньо низький, а як следствие – чутливий до внутрішнім і зовнішнім угрозам.

Ключевые слова: страховий ринок, фінансова безпека страхового ринку, індикатори фінансової безпеки страхового ринку.

Zhabynets' O.Yo., Vakyryak N.I. Financial security the Ukrainian's insurance market

The article provides a financial safety assessment of Ukraine's insurance market based on an analysis of indicators of its financial security. The analysis of basic indicators of financial safety of insurance market of Ukraine rotined that financial strength of domestic market of insurance security it is enough low, but as investigation – impressionable to the internal and external threats.

Keywords: insurance market, financial security of insurance market, financial security indicators of the insurance market.

УДК 338.45: 004 (477) Аспір. Т.Е. Зборовська¹ – ІРД НАН України, м. Львів

РОЗВИТОК МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ ЯК ГАЛУЗІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Окреслено напрями розвитку мобільного зв'язку як галузі національної економіки за роки незалежної України. Розглянуто особливості конкурентної боротьби між операторами на ринку мобільного зв'язку країни. Окреслено напрям подальших досліджень з метою поліпшення функціонування галузі.

Ключові слова: мобільний зв'язок, національна економіка, галузь, розвиток.

Незважаючи на те, що мобільний зв'язок почав розвиватися в Україні як інфраструктурна підсистема дещо пізніше, ніж у розвинених країнах, він значно раніше почав формуватися як галузь національної економіки. За роки незалежності України галузь "мобільний зв'язок" розвивалася швидкими темпами, які протягом останніх років були найвищими, порівняно з іншими галузями економіки.

Якщо відразу після здобуття Україною незалежності, тобто до 1992 р., сфера телекомунікацій в Україні була представлена єдиним державним оператором "Укртелеком", який надавав послуги фіксованого міського, міжміського та міжнародного зв'язку, то з 1993 р. починається період становлення та розвитку операторів стільникового зв'язку в Україні. Першим із них було ЗАТ "Український мобільний зв'язок" (бренд UMC).

¹ Наук. керівник проф. Л.Т. Шевчук, д-р екон. наук – ІРД НАН України, м. Львів

11 листопада 1992 р. Печерський райвиконком Києва зареєстрував спільне україно-німецько-датсько-нідерландське підприємство УМС, компанія отримала ліцензію на мобільний зв'язок і частоти. 1 липня 1993 р. компанія УМС запустила першу в Україні мережу стільникового зв'язку аналогового стандарту NMT. Перший дзвінок зробив перший Президент України Леонід Кравчук Послові України в Германії Івану Піськову. Послуги мобільного зв'язку стають доступні в Харкові, Одесі, Львові, Дніпропетровську, Сімферополі та Севастополі [1].

Оператор мобільного зв'язку "Київстар", що на сьогодні є лідером якості мобільного зв'язку в Україні [2], був заснований у 1994 р. Послуги мобільного зв'язку цей оператор почав надавати з 1997 р. [2]. Згодом, ВАТ "Київстар Дж.Ес.Ем" стало єдиним і основним конкурентом УМС. Починаючи з 1995 р., ринок телекомунікацій України почав розвиватись інтенсивніше: у цей період були засновані відразу дві нові компанії – ЗАТ "Цифровий стільниковий зв'язок України" (торговельна марка OCC) і ЗАТ "Українські радіосистеми" (торговельна марка WeLLCOM). У 1996 р. було засновано спільне українсько-американське підприємство Golden Telecom.

Активно розвиваються нові технології, використання яких розкрило нові перспективні можливості для розширення діяльності вітчизняних операторів. Йдеться про новий стандарт зв'язку GSM-900, який на той час забезпечував максимальну площу покриття однієї базової станції, що створювало ідеальні умови не тільки для розгортання своєї власної мережі, але й для забезпечення лідерства на ринку мобільного зв'язку України.

У 1997 р. відбулася велика боротьба за ліцензії на цей стандарт. Тендер виграли три мобільні оператори: "УМЗ", "Українські радіосистеми" та "Київстар". Отримання ліцензії компанією "Київстар" стало великою несподіванкою для ринку. Конкурентна боротьба завершилася тим, що компанія "Motorola", яка була однією із засновниць ЗАТ "Українські радіосистеми" та анонсувала інвестиції у розвиток стільникового зв'язку України близько півмільярда доларів, зі скандалом пішла з ринку, продавши у квітні 1997 р. свої 49 % акцій оператора корпорації "Daewoo". При цьому компанія "Motorola" вилучила й свою частину інвестицій, які були вкладені в "Українські радіосистеми".

Корпорація "Daewoo", після отримання великого пакета акцій Wellcome, почала активно інвестувати в розвиток мережі оператора, однак азійська криза 1997-1998 рр. серйозно позначилася на фінансовому стані корпорації, тому потік інвестицій був швидко вичерпаний. Частина аналітиків вказує на те, що саме пасивність корпорації "Daewoo", а також рішення тендерного комітету призвели до того, що перспективний оператор втратив свої позиції й поступився двом лідерам – компаніям "Київстар" і "УМЗ".

Починаючи з 1999 р., конкуренція між зазначеними компаніями загострюється. Оператори стільникового зв'язку України в цей період вдаються до агресивних стратегій із захоплення ринку мобільного зв'язку. Цього року "УМЗ", "Київстар" і Golden Telecom виводять на ринок принципово новий вид послуг – послуги передплатного сервісу (торговельні марки Sim-sim, Ace&Base і Uni, відповідно), які дали змогу використати мобільний зв'язок,

не оформлюючи контракту з оператором, а просто купивши стартовий пакет. Таким чином, фактично жодних зобов'язань перед оператором в абонента не виникало, що приваблювало тих абонентів, які не хотіли бути залежними від умов договору. З цього моменту абонентська база операторів стільникового зв'язку почала зростати прискореними темпами, однак між двома найбільшими операторами спостерігається відносний паритет.

У лютому 2001 р. зазначені компанії отримують ліцензію на будівництво мережі у стандарті GSM-1800, що забезпечує кращу якість зв'язку, ніж GSM-900, і сприяє розширенню мережі в містах.

Ненасиченість ринку та високі темпи його росту сприяли ще більшому зростанню його інвестиційної привабливості. Зокрема, у 2003 р. ЗАТ "Цифровий стільниковий зв'язок України" (DCC) разом з усіма ліцензіями купує компанія "Астеліт", що дало можливість турецькому операторові Turkcell почати будівництво своєї GSM-мережі в Україні. Цей період також був пов'язаний з придбанням найбільшого оператора стільникового зв'язку України "УМЗ" російським ВАТ "Мобільні телесистеми". Відразу ж після підписання угоди, материнська компанія ініціювала введення на технічній базі UMC віртуального оператора "Джинс", що був передусім орієнтований на молодь. Успіх віртуального оператора був закріплений різким зниженням цін на стартові пакети, а також проведенням акцій з їхньої безкоштовної роздачі, що дозволило в короткий термін значно розширити абонентську базу UMC. 9 липня 2007 р. – оператор мобільного зв'язку UMC, 100 %-ва дочірня компанія ВАТ "МТС" (NYSE: MBT), офіційно оголошує про перехід на новий бренд – МТС.

Варто зазначити, що "Київстар" не зуміла належним чином відреагувати на активні дії UMC, тому що конкурент "Джинсу" – тарифний пакет DJuice від "Київстарту" з'явився тільки через рік – у вересні 2004 р. Тому для того, щоб привернути увагу до свого пакету зазначеній компанії довелося на кілька місяців ввести систему безкоштовних дзвінків всередині мережі DJuice.

Також у 2004 р. компанія "Українські радіосистеми", яка за рік до цього оголосила про початок широкомасштабного будівництва своєї мережі, випустила на ринок новий пакет послуг передплатного сервісу "Мобі". Така ситуація пов'язана з тим, що у 2003 р. контрольний пакет компанії перейшов у руки компанії, афішованої з Приватбанком, і саме цей банк став головним інвестором компанії. Цього ж року на технічній базі Wellcome створюється віртуальний оператор Private: Mobile, яким керував Приватбанком.

У 2005 р. ТОВ "Астеліт" з ініціативи власників (зокрема компанії Turkcell) запустило нового оператора мобільного зв'язку Life:). Зазначимо, що вихід на ринок нового оператора супроводжувався потужною маркетинговою підтримкою та великими інвестиціями з боку Turkcell, що дозволило операторові швидко зайняти досить велику нішу на ринку мобільного зв'язку. Завдяки динамічному розгортанню мережі, інноваційним послугам та яскравій маркетинговій стратегії life:), вийшовши на ринок п'ятим оператором, вже за перший рік діяльності став третім національним GSM оператором мобільного зв'язку. Всього за перших 8 місяців роботи оператора на українському ринку його абонентами стали 1 млн осіб. У третьому кварталі 2005 р. автори-

тетна дослідницька організація Wireless Intelligence, заснована GSM Асоціацією, визнала life:) оператором, що зростає найшвидшими темпами у світі за кількістю підключень. На 31 грудня 2006 р. кількість абонентів life:) досягнула 5,55 млн. На кінець третього кварталу 2007 р. кількість абонентів становить 7,6 млн, збільшившись за рік на 65 %. Компанія life:) – перший оператор мобільного зв'язку, який представив понад 150 додаткових послуг, 50 з яких були абсолютно новими для України, а саме: мобільні платежі, мобільне телебачення, персональна ідентифікація, піклування про здоров'я. Необхідно також зазначити, що оператор мобільного зв'язку life:) став першим оператором, запропонувавши своїм абонентам найнижчі тарифи на послуги [3].

У листопаді 2005 р. найбільший оператор мобільного зв'язку Російської Федерації "Вимпелком" купив ЗАТ "Українські радіосистеми". Це дозволило "Вимпелкому" у квітні 2006 р. вивести на український ринок відомий російський бренд "Білайн". На сьогодні нові абоненти вже активно підключаються до зазначеного оператора. Порівняно з березнем 2006 р., абонентська база збільшилася на 50 % і становить близько 405 тис. користувачів. Вихід нового оператора змусив інші компанії змінити свою стратегію, але не тарифи. Щодо тарифів, зазначимо, що "Білайн" почав демпінгувати, однак наразі це не позначилося на тарифах інших операторів.

У грудні 2005 р. ВАТ "Укртелеком" отримав ліцензію на надання послуг рухомого (мобільного) телефонного зв'язку з правом технічного обслуговування та експлуатації телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв'язку за технологією UMTS/WCDMA разом із відповідною ліцензією на користування радіочастотним ресурсом України. З 1 листопада 2007 р. ВАТ "Укртелеком" розпочав продаж послуг мобільного зв'язку нового покоління 3G під торговою маркою Utel [4]. На першому етапі послуги мобільного зв'язку нового стандарту будуть доступними у шести містах України – Києві, Харкові, Дніпропетровську, Донецьку, Одесі та Львові. Але всі абоненти Utel зможуть користуватися базовими послугами мобільного зв'язку та SMS практично на всій території України завдяки договору про національний роумінг з одним із GSM-операторів – ЗАТ "Українські радіосистеми" (ТМ "Beeline"), що має покриття на більшій частині території України.

Неабиякий вплив на розвиток мобільного зв'язку має державне регулювання цієї галузі. Зокрема, у 2003 р. були внесені зміни до Закону "Про зв'язок" (які згодом були враховані в новому Законі "Про телекомунікації"), що забороняли всім операторам зв'язку брати плату за вхідні дзвінки. Така зміна в законодавстві зробила мобільний зв'язок ще більш доступним для населення, однак зменшила доходи операторів. Також не вирішено питання Антимонопольним комітетом України стосовно скасування плати за з'єднання, котра присутня практично у всіх пакетах операторів. Необхідно зазначити, що держава впливає на розвиток мобільного зв'язку і через видачу ліцензій та регулювання тарифів, яке може швидко змінити конкурентне середовище на ринку комунікацій України. Підтвердженням цього є історія розвитку такого напрямку зв'язку, як ІР-телефонія, яка почалася у 2000 р. ІР-телефонія передбачає забезпечення голосового зв'язку з використанням Інтернет-каналів, що дає змогу надавати послуги міжміського та міжнародного зв'язку, при цьому

вартість цієї послуги є невисокою. На ринку з'явилося безліч операторів IP-телефонії, серед яких були Golden Telecom, Priocot, Азарт та інші. Однак популярність цього виду зв'язку тривала недовго. Вже з 2004 р. починається фаза активної стагнації ринку IP-телефонії: Держкомзв'язок вводить обов'язкове ліцензування цього виду послуг та істотно підвищує вартість ліцензії (близько 8 млн грн), а також забороняє встановлювати тарифи на послуги нижче 80 % від вартості аналогічних послуг стаціонарного зв'язку. Незважаючи на те, що вартість ліцензії потім була знижена, обмеження на формування тарифів не дають змогу легальній IP-телефонії стати справді конкурентоспроможною, порівняно з операторами фіксованого зв'язку, зокрема з "Укртелеком".

Варто зазначити, що на сьогодні зростання у галузі мобільний зв'язок відбувається переважно у сфері надання послуг мобільного зв'язку, тоді як темпи росту абонентської бази та доходів операторів стаціонарного зв'язку уповільнюються. На сьогодні на українському ринку мобільного зв'язку присутні три великих оператори: ЗАТ "Український мобільний зв'язок" (УМС) і ЗАТ "Київстар Дж.Ес.Ем", які до 2005 р. володіли близько 98 % сукупної абонентської бази. У 2005 р. на ринок вийшов новий сильний гравець – ТОВ "Астеліт", який за перший рік діяльності став третім національним GSM оператором мобільного зв'язку. Серед операторів стаціонарного зв'язку найбільшим є ВАТ "Укртелеком", який формує близько 80 % доходів від надання послуг фіксованого зв'язку. Наявність цих потужних компаній та їх інвесторів призвело до збільшення капіталовкладення у розвиток зазначених вище компаній, що вплинуло на посилення конкурентної боротьби між операторами, внаслідок чого тарифи на послуги мобільного зв'язку після 2003 р. демонстрували тенденцію до стрімкого зменшення.

Підсумовуючи зазначимо, що бурхливий розвиток мобільного зв'язку зумовлюються передусім науково-технічним розвитком та соціально-економічними факторами: саме ця галузь є економічно привабливою для суб'єктів господарювання. Подальший розвиток галузі визначатиметься ефективністю державного регулювання її розвитку. По це засвідчує, зокрема те, що у 2003 р. були внесені зміни до Закону "Про зв'язок" (які згодом були враховані в новому Законі "Про телекомунікації"), що забороняли всім операторам зв'язку брати плату за вхідні дзвінки. Така зміна в законодавстві зробила мобільний зв'язок ще більш доступним для населення, однак, зменшила доходи операторів. Також не з'ясовано питання Антимонопольним комітетом України стосовно скасування плати за з'єднання, котра є практично у всіх пакетах операторів. Необхідно зазначити, що держава впливає і надалі впливатиме на розвиток мобільного зв'язку і через видачу ліцензій та регулювання тарифів, яке може швидко змінити конкурентне середовище на ринку комунікацій України. Отже, необхідні нові наукові дослідження, які відстежували б такі процеси, що дасть змогу розробляти заходи, спрямовані на покращення функціонування цієї галузі.

Література

1. **Офіційний сайт.** [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.company.mts.com.ua/ukr/company_history.php.

2. **Офіційний сайт.** [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.kyivstar.net/about/kyivstar_today/.

3. **Офіційний сайт.** [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.life.com.ua/index.php?area=general&lng=uk&page=1-1>.

4. **Офіційний сайт.** [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrtelecom.ua/about/today/cell>.

Зборовская Т.Э. Развитие мобильной связи как отрасли национальной экономики Украины

Очерчены направления развития мобильной связи как отрасли национальной экономики за годы независимой Украины. Раскрыты особенности конкурентной борьбы между операторами на рынке мобильной связи страны. Подчеркнуты направления последующих исследований с целью улучшения функционирования отрасли.

Ключевые слова: мобильная связь, национальная экономика, отрасль, развитие.

Zborovskaya T.E. Development of mobile communication as industries of national economy of Ukraine

Outlined directions of development of mobile communication as industries of national economy for years independent Ukraine. The features of competitive activity are exposed between operators at the market of mobile communication of country. Outlined direction of subsequent researches with the purpose of improvement of functioning of industry.

Keywords: mobile communication, national economy, industry, development.

УДК 378

Студ. А.І. Кадочнікова;

доц. О.Є. Шайда, канд. екон. наук – Львівська КА

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМПОРТУ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В СОТ

Розглянуто наслідки вступу України до СОТ, окреслено перспективи, які отримає Україна від членства в цій організації, а також проаналізовано перепони, з якими вона зіткнулася на шляху реалізації цього напрямку. Приділено увагу виявленню впливу вступу до СОТ на функціонування агропромислового сектору, який для України є одним з пріоритетних і розвиток якого є запорукою розвитку економіки України.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, СОТ, імпорт, мито.

Вступ. З 2008 р. Україна є повноправним членом Світової організації торгівлі (СОТ). Україна багато в чому виграє від цього: це стосується як сільського господарства, так і інших секторів. Розгляд у цій публікації наслідків членства буде зосереджено на порядку та обмеженнях, які, очевидно, стосуватимуться сільського господарства та аграрних політиків в Україні.

Теоретико-методологічні проблеми формування зовнішньоекономічних стратегій держави досліджують вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема: І.С. Гладков, Ш. Фон Крамор-Таубадель, Л.В. Пельтек, О.П. Подцерковний, В.В. Швед, Л.О. Чорна [1-4].

Виклад основного матеріалу. Участь у СОТ надає стимулів та прискорює реформування аграрної політики України і зобов'язує Україну дотримуватися більш стабільної та прозорої аграрної політики. Це позитивно впливає на вітчизняні та іноземні інвестиції. Інвестиційні ресурси мають особливе значення для такого сектору, як сільське господарство, що потребує значного вкла-